

Engels raaigras: een stimulans voor de melkveehouderij in Litouwen

Inzaai van maïs met zaaimachine van Russische makelij.

Bram Wouters en Sije Schukking

Litouwen, de grootste van de drie Baltische staten, is een land waar vanouds de melkveehouderij een belangrijke plaats inneemt. Sinds de onafhankelijkheid in 1991 is niet alleen de structuur van de melkveehouderij sterk veranderd, maar ook de bedrijfsvoering. Met steun vanuit Nederland is op zeven praktijkbedrijven de bedrijfsvoering verbeterd. De introductie van Engels raaigras droeg daar sterk aan bij.

Overgang naar markteconomie valt zwaar

Net als andere Oosteuropese landen heeft Litouwen de overgang gemaakt van een centraal geleide economie naar een markteconomie. Voor de melkveehouderij betekende dat een overgang van grote staats- (sovchozen) en coöperatieve bedrijven (kolchozen) naar (kleine) familiebedrijven en grote geprivatiseerde bedrijven. Tijdens die overgang daalde het aantal melkkoeien sterk: met 33 % tussen 1991 en 1999. Hielden de arbeiders van de kolchozen vroeger al een koe in de achtertuin, momenteel is het meeste melkvee in handen van kleine bedrijven of huishoudens die 1-5 melkkoeien houden als enige inkomensbron of als aanvulling op het inkomen. Daarnaast ontstaan steeds meer familie bedrijven zoals in West-Europa. Duidelijke beperkingen voor de ontwikkeling van de melkveehouderij zijn de structuur (veel kleine bedrijven met een slechte verkaveling), een lage melkprijs en gebrek aan kapitaal gekoppeld aan ongunstige leningsvoorwaarden (hoge rente en korte aflossingstermijnen). Ook de melkverwerking is nog niet optimaal. Er zijn veel kleine fabrieken met verouderde apparatuur en verwerkingstechnieken, maar ook enkele grote moderne

fabrieken die onder andere producten voor de Russische markt produceren. Aan de andere kant biedt Litouwen veel kansen: land is volop beschikbaar en goedkoop evenals arbeid.

Het Praktijkonderzoek Veehouderij is sinds 1997 betrokken bij de verbetering van de melkveehouderij in Litouwen. Via een EU-project gericht op een beter graslandgebruik is Engels raaigras en het maken van voordroogkuil geïntroduceerd. Van 1999-2001 is met steun vanuit het Programma Samenwerking Oost-Europa van Senter Internationaal een project uitgevoerd gericht op het verbeteren van de melkveehouderij. Dit project stond onder leiding van het ingenieursbureau Farmco Holland B.V. terwijl de Litouwse landbouwvoorlichtingsdienst LAAS de praktijkbedrijven begeleidde.

Voorbeeldbedrijven

Zeven familiebedrijven zijn twee jaar lang in samenwerking met de Litouwse voorlichtingsdienst intensief begeleid, zodat ze konden dienen als voorbeeldbedrijf. Deze bedrijven waren zich al aan het specialiseren richting melkveehouderij en bezig met uitbreiden. Huisvesting en in combinatie daarmee het melken (melkkwaliteit), de voederverzorging en de voeding waren knelpunten bij de start. Een gunstige bijkomstigheid was dat de melkfabriek Rokiskis Suris, ook partner in het project, leningen verstrekke tegen zeer gunstige voorwaarden. Die leningen zijn op de voorbeeldbedrijven gebruikt om te investeren in een betere huisvesting, melkstal en machines.

Engels raaigras en witte klaver basis van verbeterde voederverzorging

Er is veel grasland in Litouwen, maar botanisch nog van slechte kwaliteit. Bovendien is het winterruwvoer meestal hooi gewonnen van gras gemaaid in een oud stadium. De introductie van Engels raaigras heeft de voederverzorging danig veranderd. Stonden de melkkoeien vroeger aan de ketting in te lang gras van slechte kwaliteit, nu weiden de melkkoeien op percelen met tetraploid Engels raaigras (o.a. Havera) en witte klaver. De keuze voor Engels raaigras met witte klaver is vooral een kostenkwestie. Kunstmeststikstof is relatief duur en land goedkoop. Daarnaast waren goede ervaringen opgedaan met gras/klaver-mengsels in Estland en Polen. De juiste machines en het toepassen van de juiste technieken voor graslandinzaai is nog wel een probleem. Het maken van goede voordroogkuilen vergde ook een goede begeleiding. De meeste boeren hadden geen ervaring met rijkuilen afgedekt met plastic. Kuilanalyses van de voorbeeldbedrijven in 2001 laten zien dat de kwaliteit (VEM en eiwit) nu al gelijk is aan het gemiddelde in Nederland.

Huisvesting vaak knelpunt

Op de meeste kleine bedrijven zijn de melkkoeien gehuisvest in bedompte kleine grupstallen. Op de voorbeeldbedrijven zijn twee bestaande grupstallen omgebouwd tot een ligboxenstal waarvan de grootste is ingericht met Nederlandse stalinrichting. Op twee andere bedrijven zijn potstallen gebouwd. De bedrijven zijn nu nog gemengd en verbouwen veel graan

voor onder andere eigen krachtvoorziening. Stro is dus volop aanwezig terwijl de vaste mest zijn weg vindt naar het bouwland.

Opbrengsten snijmaïs nog te laag

Litouwen ligt ongeveer op dezelfde breedtegraad als Denemarken, maar heeft een meer continentaal klimaat. De teelt van snijmaïs is goed mogelijk. Op proefvelden zijn vergelijkbare opbrengsten behaald als in Nederland. In de praktijk vallen de opbrengsten tegen. Bij praktijkproeven op twee voorbeeldbedrijven in 2001 bleken, bij een goede bemesting, de opbrengsten niet hoger te zijn dan 7-9 ton drogestof per ha. Behalve bemesting spelen factoren zoals een goede bodemstructuur, een goed zaaibed, zaaitechniek, het gebruik van ontsmet zaad en een effectieve onkruidbestrijding een belangrijke rol.

Stijging melkproductie op voorbeeldbedrijven

Door de betere voederverzorging, voeding en huisvesting is de melkproductie per koe op de voorbeeldbedrijven sterk gestegen. In één jaar tijd realiseerden de zeven voorbeeldbedrijven een gemiddelde verhoging van 16 % per koe. Het

niveau lag op bijna 6000 kg in 2001. Twee bedrijven realiseerden een stijging van 25 % en behaalden een productie van ruim 7200 kg melk per koe. De melkproductie per ha gras en maïsland is nog laag. Gemiddeld waren er op de voorbeeldbedrijven in 2001 0,7 melkkoeien per ha gras- en maïsland; inclusief jongvee ongeveer 1 grootvee-eenheid per ha. De melkproductie per ha bedroeg slechts 4350 kg.

Tot slot

Een betere voederverzorging en voeding dankzij Engels raai-gras en witte klaver en een betere huisvesting waardoor uitbreiding mogelijk was, leidde tot een sterke toename van het inkomen op de zeven voorbeeldbedrijven. De bedrijven zijn nog in opbouw en aan de productiekant valt nog wel wat te verbeteren, maar de voorbeeldbedrijven hebben een goede startpositie als Litouwen straks lid wordt van de EU. De verwachting is dat de economische ontwikkeling zal leiden tot een toenemende vraag naar zuivelproducten in Litouwen zelf. Maar ook de export van specifieke kaassoorten en andere melkproducten naar de traditionele Russische markt biedt perspectieven voor de Litouwse zuivelindustrie.

Traditionele vormen van beweiding (koeien aan spit) en verbeterd grasland (Engels raai-gras) met omweiden.

Loopstal in aanbouw op demobedrijf.

